

Bliver der valgmuligheder i den sammenhængende kommunale ungeindsats?

En kommunal myndighed skal fra august 2019 visitere alle unge under 25 år, der ikke er i uddannelse eller beskæftigelse, til tilbud, der skal være medvirkende til, at de unge bliver uddannelsesparate og selvforsørgende. Den forberedende grunduddannelse FGU bliver ét muligt tilbud. Det bliver den kommunale myndigheds ansvar at bidrage med vejledningsfaglig kompetence.

Af Dorte Pia Andersen

"Det er udtryk for omsorg," var en uddannelsesvejleders svar på et spørgsmål til, hvorfor en borger var blevet afvist i ønsket om optagelse på et voksenuddannelsescenter (VUC). Den unge borger var blevet afvist på baggrund af en viden om dennes historik fra et kommunalt projekt. Vejlederen vurderede, at den unge manglede forudsætninger til at gennemføre og besluttede afvisningen alene ud fra egen fornemmelse af, hvad der var bedst. Den myndige borgers vurdering af egen situation blev ikke taget i betragtning.

Indignation over ovenstående eksempel har givet mig en bekymring for, om de unge borgere fremover vil få indflydelse på, hvilke uddannelses tilbud de påbegynder. Fra august 2019 vil en sammenhængende kommunal ungeindsats få ansvaret for at visitere unge under 25 år til forberedende tilbud. Jeg har derfor, i forbindelse med mit masterstudie, analyseret den politiske aftale *"Aftale om bedre veje til uddannelse og job"* (2017).

Aftalen bygger på ekspertgruppens rapport *"Bedre veje til en ungdomsuddannelse – anbefalinger til regeringen"* (2017), der igen bygger på flere rapporter og undersøgelser blandt andet fra Danmarks evalueringsinstitut (EVA). Analysen har forstærket min bekymring.

Et sammenhængende strukturelt setup

I aftalen om bedre veje til uddannelse og job (UVM, 2017) lægges der vægt på, at der fremover kun er én indgang til sammenhæng for de unge, der ikke påbegynder en ungdomsuddannelse lige efter folkeskolen. Men hvad går de unge ind til? De går ind til et setup med en kontaktperson, der skal være behjælpelig med at koordinere de kommunale tilbud og indsatser på tværs. Strukturen skal skabe sammenhæng med det formål, at ingen i målgruppen overlades til sig selv, og skal desuden medvirke til at nedbryde den nuværende kompleksitet. En kompleksitet, der på nuværende tidspunkt, rummer mulighed for, at de unge frit kan vælge forskellige forberedende tilbud. Et tilbud kan for eksempel være et undervisningsforløb på VUC, der kvalificerer til optagelse på en ungdomsuddannelse.

Fra august 2019 vil det ikke længere være muligt for en stor gruppe af unge under 25 år at gå ind ad døren til VUC og søge optagelse. Den kommunale myndighed skal visitere borgeren. Den nye sammenhængende struktur bliver derfor afsættet for vejledningsindsatsens fremtidige arbejde og får en afgørende ny betydning for målgruppen. Men hvad er formålet?

Hvad, der er godt for regeringen, er godt for de unge

Ekspertgruppen skriver i indledningen til deres rapport om opgaven, de fik af regeringen:

"at komme med anbefalinger til, hvordan de unges veje gennem uddannelse kan målrettes, så unges behov i højere grad tilgodeses, så frafald og dobbeltuddannelse minimeres og deres veje ikke forsinkes unødigt." (Ekspertgruppen, 2017)

Der sættes lighedstegn mellem regeringens mål og de unges behov. Målet er at minimere frafald og sikre, at de unge bliver selvforsørgende hurtigere. Det er bestemt ikke udelukket, at aftalen er god for de unge borgere og deres fremtidige muligheder for uddannelse og job. Det problematiske består i, at de unge borgeres behov bliver italesat som enslydende med regeringens målsætninger. Virkningen af dette kan blive, at vejlederen udelukkende italesætter indsatsen til de unge som om, den kun er til deres bedste, og ikke tydeliggør over for de unge, at samfundet har forventninger til dem. Vejlederen risikerer også at overse, at de unges behov både kan ses fra et samfundsperspektiv og fra de unges perspektiv.

Støtte, skub og en hjælpende hånd

I aftalen om bedre veje til uddannelse og job (UVM, 2017) beskrives de unges behov udelukkende fra et samfundsperspektiv. Tvetydige formuleringer som støtte, skub og hjælpende hænder understreger forventningen om, at de unge kan påvirkes til at træffe de valg, som regeringen ønsker: Flere skal vælge en erhvervsuddannelse!

En stor del af de unge, der er interviewet af Danmarks evalueringsinstitut (EVA, 2016), forklarer på forskellig vis, hvordan de tidligere er blevet mødt og ikke har følt sig hørt. Deres behov er i mange tilfælde blevet overset – lyder en af konklusionerne. Når de professionelle fremover går i gang med opgaven, vil det være deres ansvar at fastholde et blik for, at det behov, de unge udtrykker, ikke nødvendigvis er det samme som regeringens. Ellers vil der være en risiko for, at de unge, der tilsyneladende støttes og hjælpes til en meningsfuld plan, slet ikke får øje på den manipulerende virkning, støtten kan få. Støtten kan få en utilsigtet virkning. Med et fokus på den gode hensigt at drage omsorg, risikerer vi, at de unge fastholdes i passive og ukritiske medborgerroller fremfor at udvikle sig til de selvstændige og selvforsørgende borgere, regeringen ønsker. Omsorgsfulde og anerkendende tilgange risikerer at kamuflere de unges perspektiv. Hvis vi vil forstå hvordan, skal vi blot se nærmere på vores eget professionelle suk efter at blive hørt.

Kritikken, der blev væk

Rasmus Willig (2016) skriver om de professionelle, heriblandt om sagsbehandlere og deres oplevelser af ikke at blive hørt af deres ledere. Svarene på deres kritik betegnes af Willig som afvæbnende. Ud fra en række udsagn indsamlet gennem syv år viser han, at kritik bliver afvist med brug af ord fra anerkendende tilgange, hvilket får den virkning, at kritikken forstummer. For at kritikken kan forstumme, må det forudsættes, at den har været der. Derfor kan Willigs ord opleves befriende af de professionelle: Konkrete oplevelser, der ikke før var italesat, får en stemme og anerkendes netop for det kritiske blik.

Men afvæbning af kritik sker ikke kun mellem ledere og medarbejdere, men også medarbejdere imellem. Det er blevet en integreret del af kommunikationen på arbejdspladser, hvor anerkendende tilgange har været implementeret i mange år. Spørgsmålet er derfor, om vi, som vejledere, husker på at lytte til de unge borgere, når de møder os med kritiske reaktioner på tilbud, der, efter vores opfattelse, åbenlyst er et gode

for de unge? Eller sker der det, at borgerne bliver overbevist om det gode i tilbuddet, fordi vi afvæbner deres kritik ved at møde dem omsorgsfuldt med anerkendende tilgange? Hjælpende hænder, de kun kan tage imod. Tilbud, der er fyldt med sammenhæng, støtte, skub og hjælpende hænder, risikerer at forstærke de unges oplevelse af ikke at blive hørt, når målet med hjælpen ligger fast: Hurtigere vej til uddannelse og job! Fra august 2019 vil der kun være én indgang for de unge under 25 år, hvis de ikke, efter folkeskolen, er klar til en ungdomsuddannelse. Men hvordan bliver de unge uddannelsesparate, hvis omsorg ikke er vejen?

Valgkompetence

I aftalen om bedre veje til uddannelse og job (UVM, 2017) påpeges det, at kommunerne fortsat har pligt til at opretholde en fagprofessionel uddannelses- og erhvervsvejledningskompetence, der er uafhængig af sektor- og institutionsinteresser. Opgaven bliver at bidrage til målet, at de unge skal blive uddannelsesparate. Med professionelle briller vil dette blandt andet betyde støtte til udvikling af valgkompetence, fordi valgparathed er et kriterie i vurderingen af borgernes personlige og sociale forudsætninger til at blive erklæret uddannelsesparate (UVM, 2014). Spørgsmålet er da, om de unge kan opnå valgkompetence uden at blive stillet overfor reelle valg?

Valgmuligheder?

Det vil fremover være den kommunale ungeindsats, der skal vurdere, om de unge er i målgruppen for den nye forberedende grunduddannelse (FGU). Vurderinger skal baseres på konkrete skøn. Endvidere står der i aftalen:

"Der vil også være unge, hvis langsigtede interesser varetages bedst ved et skoleophold på frie fagskoler, højskoler, daghøjskoler, ungdomsskoler eller TAMU. Der kan endvidere være tale om forløb i regi af oplysningsforbund, brobygning på erhvervsskoler mv." (UVM, 2017)

Vurderinger skal ske i samarbejde med de unge, og hensigten er, at de unge tager ejerskab for deres planer. Det er en vigtig pointe, der risikerer at blive overset, fordi aftalen fokuserer på den nye FGU som den eneste løsning på målgruppens problemer. Det vil fremover være kommunernes ansvar at give mulighed for de øvrige tilbud. Men hvordan træffes det rette valg?

Professionel vejledningsfaglig tilgang

Aftalen om bedre veje til uddannelse og job (UVM, 2017) vil give nye redskaber til løsning af problemerne. Redskaber er et ofte anvendt ord, når problemer søges løst i pædagogiske sammenhænge. Jeg mener, at vi professionelle, med redskab som metafor, ofte søger at løse problemer, der er vurderet på forhånd. Vi ved bedst, før vi møder de unge. Vi glemmer betydningen af den gode samtale, der indeholder dialog og derved også borgerens perspektiv på, hvad denne selv ønsker at opnå. Vejlederen skal derfor have mod og rum til at være kritisk og synliggøre vejledningens dobbelte formål. I den fremtidige vejledningslov fastholdes følgende formulering:

"Vejledningen efter denne lov skal bidrage til, at valg af uddannelse og erhverv bliver til størst mulig gavn for den enkelte og for samfundet, herunder at alle unge gennemfører en erhvervskompetencegivende uddannelse." (2017, §1)

I samtaler med de unge er det afgørende, at vejlederen spiller med åbne kort og fortæller, hvilke forventninger samfundet har til dem. Forventninger, der ikke skal kamufleres med omsorg og anerkendende tilgange. Forventninger, de unge kan reagere imod. Modstand og kritik skal ses som positive medspillere til udvikling af valgkompetence på vejen til at blive myndige selvforsørgende borgere. Det forudsætter, at de unge får reelle muligheder for at blive hørt. Vejlederen og de unge skal sammen finde veje til de unges mål. Fra august 2019 er det de kommunale myndigheder, der har ansvaret for at visitere de unge til tilbud, de selv skal være med til at vælge!

Litteratur

- [Danmarks evalueringsinstitut \(2016\): De unge i målgruppen for de forberedende tilbud](#)
- [Ekspertgruppen om bedre veje til en ungdomsuddannelse \(2017\): Bedre veje til en ungdomsuddannelse – anbefalinger til regeringen](#)
- [Undervisningsministeriet \(UVM, 2017\): Aftale om bedre veje til uddannelse og job.](#)
- [Undervisningsministeriet \(UVM, 2014\): Vurdering af elevernes personlige og sociale forudsætninger](#)
- [Vejledningsloven, LBK nr. 1097 af 28/09/2017](#)
- Willig, R. (2016). *Afvæbnet kritik*. København: Hans Reitzels Forlag.